

Thomas Couture - Římané v době úpadku (1847)

Autor: Samuel T. Francis

Sjednocuje-li něco drtivou většinu příznivců staré pravice, pak je to jistě přesvědčení, že Západ - či Amerika, křesťanstvo nebo jakákoliv jiná nálepka či identita, s níž se chtějí ztotožnit - se už delší dobu nachází v závažných potížích a velmi pravděpodobně z nich jen tak nevybředne, pokud vůbec. Ve svém slavném, i když snad až přehnaném, **nástinu kořenů a průběhu modernity** označuje Richard Weaver za výchozí bod sestupné trajektorie nominalismus Williama Ockhama ve 13. století, odkud pak úpadek logicky pokračoval až k dnešnímu nihilistickému existencialismu. Podle Friedricha Hayeka se doba spěšně ubírá po cestě do všeobecné poroby; Whittaker Chambers věřil, že se po odklonu od komunismu připojil k poražené straně a James Burnham varoval, že západní kultuře a politickému životu vládnoucí liberalismus vytváří podmínky pro sebevraždu Západu. Od Oswalda Spenglera po Roberta Borka předpovídaly takřka všechny hlasy „na pravici“ - bez ohledu na přesnou definici tohoto termínu - nezadržitelný sestup do **Averna** a postupný rozklad západní morálky, náboženství, společenských institucí, kulturních tradic, politické svobody, hospodářské prosperity a občanského řádu. Teprve v posledních několika letech, po volebních triumfech Ronalda Reagana a zhroucení Sovětského svazu, začali lidé označující se za „konzervativce“ tokat o „vítězství“ pravice a triumfu „konzervativní revoluce.“ Většinu z nich však nelze hodnotit o mnoho výš než jako najaté pisálky a profesionální stranické „roztleskávačky.“

Pravice jisté intelektuální úrovně – konzervativní, kontrarevoluční či reakcionářská – si ovšem o tom, že by snad měl kýžený triumf být na dohled (nebo ostatně kdekoliv poblíž), žádné podobné iluze nedělá.

Přesto se i temné vize dekadence a úpadku mohou ukázat poněkud přehnanými. Znalci světových dějin jistě vědí, že období, která jeden historik označí za úpadková, se dalšímu jeví jako epocha obrození a obnovy. Co měl sekularista **Edward Gibbon** za úpadek a pád Římské říše a jím ovládané klasické pohanské civilizace, považoval katolík **Christopher Dawson** za zrození křesťanské Evropy. V podstatě totožnou dějinnou periodu, která byla pro **Jacoba Burckhardta** renesanční civilizací, chápal **Johan Huizinga** jako umíráček středověku. Není to nic, co by neznalo každé dítě: co vystoupí nahoru, musí také spadnout zpět dolů a kdykoliv jde jedna věc dolů, jiná už se už mezitím vydala nahoru – pokud jsme ovšem schopni její výstup pozorovat.

V případě civilizací – stejně jako toho, co děje v a s lidskými společnostmi – jsou tím, co se pohybuje nahoru či dolů, zejména osudy elit či vládnoucích tříd. Jak to před léty vyjádřil James Burnham ve svém díle *The Machiavellians*:

„Síla nebo slabost národa, jeho kultura, odolnost, prosperita či dekadence se v první řadě odvíjejí od povahy jeho vládnoucí třídy. Specifičtěji vyžaduje zkoumání, pochopení a odhadnutí budoucího osudu národa především analýzu vládnoucí třídy. Politická historiografie i politologie se tak zabývají převážně dějinami a analýzou vládnoucích tříd, jejich původem, vývojem, složením, strukturou a proměnami.“ [1]

K přechodu od římského imperialismu k imperialismu křesťanskému a řecko-římskému nedošlo proto, že by většina obyvatel náhle přijala Ježíše za svého Spasitele, ale protože starou pohanskou vládnoucí třídu nahradila nová, křesťanská elita. Nijak nezpochybňuji upřímnost či věrnost konvertitů, ale křesťanství přinášelo takové výhody pro racionalizaci politického zřízení a možnost posílení loajality poddaných, kterých se vyčerpanému pohanství už nedostávalo, jak ukázaly žalostně marné snahy Juliana Apostaty o znovunastolení pohanského kultu jen padesát let po Konstantinově konverzi. Možná budu znít jako cynik, troufnu si však říct, že triumf a nastolení do úlohy hybné víry nové civilizace křesťanství zajistily spíše než čistě duchovní přitažlivost jeho politické a další světské výhody coby veřejné imperiální ortodoxie.

Totéž podle všeho platí i pro konec středověku – ať už na něj nahlížíme jako na „umíráček“ nebo na „renesanci.“ Vzestup nové vládnoucí třídy opírající se o obchodem nabyté bohatství, humanistické vzdělání, vědecký a technologický pokrok a městská sídla fakticky volal po nové civilizaci, typické tím, co dnes souhrnně označujeme jako individualismus, sekularismus, racionalismus a ustavičné inovace v protikladu ke středověké civilizaci vytvořené staršími feudálními elitami, jejichž moc byla založena na vlastnictví půdy a jejich plodů. Budete-li se

soustředit jen na středověkou rovinu, uvidíte jen postupné uvadání a úpadek. Jestliže se však zaměříte na nastupující společenské a politické síly, nejspíš se vám začne vytvářet poněkud jiný obrázek.

A nejinak je tomu i dnes. Většina výše citovaných mužů staré pravice pozorovala a psala z perspektivy civilizace, k níž náleželi a nadvládu jejíž vládoucí třídy schvalovali, a tím pádem se před jejich očima skutečně odvíjel dlouhý, pomalý a bolestný dějinný proces „vyhasínání,“ který Spengler tak poeticky nazval *Zánikem Západu* (*Untergang des Abendlandes*). Nahrazovanou elitou byli potomci třídy, která nabyla moci ke konci středověku: buržoazní elity a ty části feudálních aristokracií, s nimiž se buržoazie spojila.

Z pohledu zájmů, hodnot a ideologií této elity jsou rozklad rodiny, sexuální revoluce, úpadek tradičních náboženství, vzestup masové demokracie a to, co **Robert Nisbet** nazval „rasovou revolucí“ 20. století, zjevnými známkami úpadku nejen jejich vlastní, ale i civilizace jako takové.

Tak prosté to ovšem není. Novou elitou, která nahradila buržoazní třídu a „civilizaci,“ již „vytvořila“ (sám se považuji za dostatečně buržoazního na to, abych se o ní mohl vyjadřovat jen s nezbytnými uvozovkami) je manažerský systém, který se šine – ne snad do Betléma – ale přinejmenším do New Yorku a Washingtonu, aby se tam zrodil. V očích starších elit a té části tradičních konzervativců, která vyjadřuje jejich hodnoty, se pochopitelně vůbec nejedná o civilizaci, ale spíš o džungli morální, estetické a sociální anarchie, zhusta poznamenávané obdobími doslovné politické anarchie, příležitostně střídané novými obdobími útluhu. Stížnosti nedávno zesnulého **Allana Blooma** na všeobecné rozšíření „relativismu“ mezi jeho studenty nám pak mohou posloužit jako příklad typické konzervativní (v tomto případě pravda neokonzervativní) kritiky nové doby: „Takřka všichni noví studenti věří – nebo to alespoň tvrdí – že pravda je relativní,“ napsal Bloom v úvodu své knihy *The Closing of the American Mind*. Tento relativismus považoval za jistou známku nejisté budoucnosti civilizace.

Ať už však Bloomovi studenti věřili nebo údajně věřili čemukoliv, jisté je, že mimo hrstky filozofů z povolání nikdo nevyznává skutečný relativismus o nic víc, než se kdokoli sám od sebe označuje za „dekadentního.“ Studenti se mohou zaštitovat relativismem, když zpochybňují oprávněnost trestu, který se jim nechce snášet, války, v níž nechtějí bojovat nebo jakékoliv povinnosti, která se jim přičí vykonat, ale nikdy se o něm nezmiňují, když dojde řeč na jejich vlastní zájmy a volby. Podobně – i přes všechno brebentění o zastaralosti sexuální morálky, rovnosti ras a kultur a nemožnosti poznání skutečné pravdy o Bohu, vesmíru či dobru a zlu – není relativistická ani vládoucí třída manažerského režimu. Ani manažerské elity, ani jejich výhonky, které promarnily mládí na přednáškách profesora Blooma, netrpí přehnaným relativismem, když přijde na potrestání Johna Demjanuka, generála Pinocheta nebo Timothyho McVeigha. Když černoši z ghetta rozpoutají násilnosti, budou jejich obránci z řad novinářů a komentátorů manažerské třídy celé týdny kňourat a skučet o nutnosti zabývat se „kořeny hněvu,“ když ovšem běloši z předměstí odmítají nucenou rasovou integraci nebo když bělošští separatisté v Idahu úmyslně nereagují na soudní obsílku, je nejvyšší čas povolát vojáky s rozkazem bez váhání pálit ostrými. Vysokoškoláci se mohou opírat o berličku relativismu, když se chtějí sestěhovat se svými

příteli či přítelkyněmi, relativismus však rychle mizí, jakmile přijde na „zločiny z nenávisti,“ „rasismus,“ „sexismus,“ „homofobii“ nebo kterýkoliv z hrdelních zločinů a prohřešků, které manažerská morálka odsuzuje a neváhá je pranýřovat, trestat a pokud možno zcela vykořenit. Rozhodně neplatí, že by dnešní vládnoucí třída neuznávala žádnou morálku nebo standardy – a jestliže uznává a snaží se svou morálku, standardy a pravidla odrážející její zájmy coby elity se vši vahou vynutit, pak ji nelze označit za dekadentní nebo za spravující dekadentní systém či společnost.

Co se ve vyspělých industriálních společnostech posledního přinejmenším půlstoletí odehrává, tak není všeobecný zánik civilizace, ale zánik určité civilizace a její nahrazení civilizací odlišnou s tím, jak vládnoucí třída, která byla jádrem jedné civilizace, chřadne a síla třídy tvořící jádro druhé civilizace narůstá. Úpadek staré „buržoazní“ elity tak nepozorujeme jen na její moci a bohatství v rámci její místní a regionální mocenské základny nebo vlastníky řízených podnicích, ale i v jejích hodnotách, morálních normách, politických formulích a ideologiích odrážející její světonázor, identitu a sociopolitické zájmy. A právě kvůli úpadku starých elit a jejich nahrazování novými prochází úpadkem i stará civilizace, která byla záštitou těchto elit, její hodnoty jsou coby přežitá a přehnaně svazující odkládány a její instituce, symboly a hrdinové jsou buď přímo odstraňováni do paměťové díry, nebo přinejmenším vykresleni v barvách zla a tyranidy.

Stejně tak křesťanství udělalo z pohanských božstev démony – zatímco si druhou rukou zabralo pohanské chrámy a slavnosti jako křesťanské kostely a svátky.

Přesto působí takřka nejnepěsrovnávat ubohé pozlátko a triky „manažerské civilizace“ s majestátní budovou středověkého křesťanstva nebo i jen nezměrným civilizačním leviatanem poststředověké modernity. Oproti křesťanstvu i moderně, která postupně nahradila hegemonické postavení středověkého křesťanství, totiž manažerismus stojí před závažným problémem: dosud nebyl schopen přijít s mýtem nebo uceleným světonázorem, který by zastupoval zájmy jeho stvořitelů a vládců z řad manažerské třídy a zároveň působil na poddanou třídu, vyvolával u ní věrnost a ponoukal ji k činům. Kvůli svému militantnímu sekularismu nemůže příliš využít tradiční křesťanství ani jiná zavedená náboženství uznávající transcendentní realitu. Manažerským náboženstvím je obyčejné, naivně „pohodové“ humanitářství, oslazené trochou cukroviny z lahve vypůjčené od marxismu a hnutí za emancipaci národů Třetího světa. Manažerská společnost ostatně obecně nedokáže příliš dobře využívat mýtu. Ten bývá ze své podstaty iracionální a manažerský racionalismus s tvrdohlavou zaslepeností trvá na vyvrácení a dekonstrukci každého mýtu, s kterým by manažerští „mýtotvůrci“ dokázali přijít. Kolik manažerských bůžků ještě musí padnout, než se zhroutí celý pantheon a říše, již podpírá?

Možná že manažerská společnost s formulí, která dodá opodstatnění sociální a politické nadvládě technokracie, nakonec přece jen přijde. Zatím však tím nejlepším, co manažerská třída masám předkládá, zůstává údajná materiální a ekonomická nadřazenost jejího modelu jakékoliv představitelné alternativě. V manažerském kapitalismu, v Novém průmyslovém státě Johna Kennetha Galbraitha může člověk vydělat více peněz, nakoupit si víc zboží, vyléčit víc nemocí, zaplatit si víc *faceliftů*, hrát si s rozmanitějšími hračkami, objet víc

dovolených a užít si víc vyvrcholení než ve středověké Evropě či přísné, střídme a pracovité modernitě, která jej nahradila. Převládajícím ospravedlněním na Západě dominantního manažerského režimu tedy stále zdá se zůstává tzv. **Kitchen Debate** (kuchyňská debata – viz str. 121-122) mezi Richardem Nixonem a Nikitou Chruščovem na **Americké výstavě** v Moskvě v roce 1959: Jsme lepší než vy, protože máme myčky a vy ne. Odpověď předkládaná komunistickou větví manažerské společnosti je pak naprosto totožná – s tou výjimkou, že oni dostatek myček vyrobit nedokáží.

Samozřejmě – civilizaci, která sama pro sebe nedokáže vymyslet lepší ospravedlnění než myčky na nádobí a vyšší životní úroveň, lze jen stěží vůbec nazývat civilizací. A těžko můžeme pochybovat o tom, že jakkoliv přitažlivý se může materialismus jevit v bohatých a tučných časech, jen stěží dokáže ospravedlnit oběti, strádání a rizika, která skutečná civilizace v průběhu své existence dříve či později nakonec nutně vyžaduje. Jak dokáže ospravedlnit války, které bude muset vybojovat, životy, které bude muset ztratit, selhání a porážky, které – jako veškeré lidské konání – nevyhnutelně zažije? A když jsme u toho, jak dokáže ospravedlnit být i jen tresty a kázeň vtiskovanou dětem, zločincům a vnitřním nepřátelům?

Co se na první pohled tváří jako dekadence Ameriky nebo západní civilizace, je ve skutečnosti kombinací dvou odlišných jevů:

- 1) skutečné dekadence jedné elity, která už nechápe a dokonce ani nevěří v civilizaci, již její předchůdci vytvořili a vládli jí, a kterou tato elita nedokáže ani nechce bránit a předávat; a
- 2) morální a kulturní pustiny toho, co se prohlašuje za civilizaci určenou nahradit svého skomírajícího předchůdce.

První umírá a není jí pomoci; druhá je k mání – a kdokoliv jako první dokáže dát formu horkému vosku jejích hybných mýtů, rozhodně o její podobě a obsahu pro mnohá tisíciletí trvání nové civilizace.

Článek *Are We Decadent?* poprvé vyšel roku 2000 v *Chronicles*. Znovu vyšel na stránkách *Radix Journal* 11. června 2016.

Poznámka:

[1] James H. Meisel, *The Myth of the Ruling Class: Gaetano Mosca and the „Elite“* (Ann Arbor, Mich.: University of Michigan Press, 1962), str. 4.